

Ilus ja kasulik aktiniidia

Aktiniidia rohekad marjad meenutavad kiivide maitset.

Vähestes koduaedades kasvatatav südajas aktiniidia on edukas mitmel rindel: liaanina sirgub piisavalt kõrgustesse, suvel vahelduv lehtede värvipalett kosutab vaataja ilumeelt ning sügisel valmivad viljad pakuvad sööjale palju kasulikku.

Tuntuim aktiniidiade esindaja maailmas on hiina aktiniidia, mille kiivimelisi vilju hästi teatakse. Paraku on see taim meie oludes välitingimustes kasvatamiseks liiga külmaõrn.

Viimane väide ei tähenda aga seda, et teisi aktiniidialiike meil üldse kasvatada ei saa. Sobiv on näiteks südajas aktiniidia, millel on mitmeid vorme. Rohkem tuntakse neid, mis puituva liaanina mitme meetri ulatuses kõrgustesse püriavad, vähem selliseid, mis kasvuviisilt pigem põõsast meenutavad. Paljudest aktiniidialiikidest talub loo nimitegelane suhteliselt hästi meie karmi talvepakast, ent juba kasvuhoos võrsed ja lehed on tundlikud öökülmade suhtes.

Taimelehtedele omast värvimängu võib südajal aktiniidial näha juba suvel. Algul ilmnevad taimel rohevalged või rohehõbedased lehekombinatsioonid, millel mõnevõrra hiljem asendub hõbevalge esialgu roosa, hiljem lausa punase tooniga.

Huvitav on seegi bioloogiline eripära, et isastaimede lehed on enamasti värviküllasemad, samuti täheldatakse värvusmuutusi rohkem valguse käes olevatel lehtedel, võrreldes varjus olevatega. Dekoraatiivsusest lähtuvalt kutsutakse loo nimikangelast vahel ka hellitusnimetusega “põhja kaunitar”.

Valdav osa südaja aktiniidia taimedest on sellised, et isas- ja emasõied asuvad eri taimedel. Järelikult marjasaagi peale mõeldes peaks

Aktiniidiat kasvatatakse aias pigem kaunivärvilise lehestiku kui marjade pärast.

aias kasvama mõlema soopole esindajaid.

Tõsi, viimasel ajal on aretustööga jõutud selleni, et on olemas ka liitsooliste õitega taimi. Kõnealune liaantaim näitab rippuvat ja valemata õiteilu juunis. Õite ehituse, täpsemalt nendes leiduvate emakaosade paigutuse eripärast tuleb ka aktiniidiade nimetus. Viimane lähtub kreekakeelsete sõnade kombinatsioonist, mis kokku viitavad kiirjale kujule.

Südaja aktiniidia rohtset osa iseloomustab veel üks kummastav biokeemiline eripära: nimelt leidub temas lenduvaid ühendeid, mis meeldivad kassidele. Seetõttu tuleb noori istikuid kaitsta neljajalgsete nurrmootorite liigse tähelepanu eest, mis avaldub taimehakatiste kraapimises, närimises või nendel püherdamises.

Rohetoonilised silindrikesed

Aktiniidia viljad on silinderja kujuga marjad, millel pikkust rohkem kui läbimõõtu. Pealt katab neid kest, sees leidub arvukalt (tavaliselt rohkem kui sadakond) pisikest seemet. Vilju ehib välispinnalt korrapärane pikitriibutatud muster.

Marjade suurus sõltub nii konkreetsest sordist kui ka kasvutingimustest, kuid enamasti jääb see näit vahemikku 2–3 g. Tõelisteks hiiglasteks saab südajal aktiniidial lugeda 4–5 g raskuseid vilju.

Sõltuvalt ilmastikuoludest ja taimeriipärast algab viljade valmimi-